

Nr 192.

Av herr **Wistrand**, om ny lagstiftning angående behörighet att utöva tandläkarkonsten.

Rätten att utöva tandläkaryrket regleras av Ordning för tandläkarkonstens utövning den 18 juni 1861 med däri den 23 november 1866, den 31 december 1894, den 3 december 1898, den 17 december 1915 och den 9 augusti 1920 vidtagna ändringar. Trots dessa ändringar äro bestämmelserna synnerligen föråldrade och motsvara långtifrån tidens krav. Enligt förordningen äro de förrättningar som tillhöra tandläkarkonstens utövare och alltså äro förbehållna legitimerad tandläkare:

- a) rengöring, fyllning och utdragning av tänder,
- b) förfärdigande och insättande av konstgjorda tänder,
- c) behandling av tändernas och tandköttets sjukdomar.

Allt arbete i patienternas mun är emellertid förbehållet legitimerad tandläkare, vilket ytterligare understrukits genom utslag i högsta domstolen, nämligen ett 1922 och ett 1936. Några straffbestämmelser finnas icke i själva förordningen utan i detta hänseende gäller, att överträdelse av bestämmelserna straffas enligt § 18 i kungl. förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet, vars enda straffsats är dagsböter. För varje gång en person blir förvunnen till olaga utövning av tandläkarkonsten blir det nya dagsböter, aldrig svårare straff. Som exempel på hur detta system verkar i praktiken kan anföras följande, hämtat ur domboken i brottmål hos rådhusrätten i Lund.

»Åklagaren ingav till en början en promemoria, varav inhämtades, att svarenden blivit av denna rådhusrätt dömd att för olovligt utövande av tandläkarkonsten *dels* böta den 24 november 1924 300 kronor, den 17 augusti 1925 400 kronor, den 15 februari 1926 450 kronor samt den 29 november 1926, den 1 december 1927, den 22 mars 1928, den 28 juni 1928, den 18 april 1929, den 17 april 1930, den 3 september 1931 och den 6 oktober 1932, varje gång 500 kronor, *dels ock* utgiva den 11 maj 1933 80 dagsböter, varje om 15 kronor, den 6 december 1934 100 dagsböter, varje om 12 kronor, den 6 februari 1936 120 dagsböter, varje om 14 kronor, samt den 19 januari 1939 90 dagsböter, varje om 10 kronor.» De ständigt återkommande dagsböterna betraktas av dessa illegala yrkesutövare ofta som en ren omkostnad i rörelsen, och det lär t. o. m. ha förekommit att avdrag för denna »omkostnad» yrkats vid självdeklaration. Trots ständigt återkommande fällande domar och trots aldrig så energisk verksamhet från åklagarnas sida kunna alltså de illegala utövarna av tandläkaryrket fortsätta sin verksamhet. Det är där-

för tydligt, att detta område i allra högsta grad förtjänar att bli föremål för en moderniserad lagstiftning, som verkligen kan leda till att den olaga utövningen av tandläkaryrket effektivt förhindras.

Detta framstår såsom så mycket angelägnare, när man tager del av resultatet av de illegala yrkesutövarnas hantering. Kvacksalveriet inom tandläkaryrket måste framstå såsom särskilt allvarligt som det i detta fall enligt sakens natur alltid måste röra sig om direkta ingrepp i delar av människokroppen. För att företaga dessa ingrepp är det icke tillräckligt om den behandlande till äventyrs sitter inne med någon kännedom om det rent tekniska förfaringssättet utan även att han äger omfattande praktisk utbildning här för och kännedom om det komplex av medicinska faktorer — anatomiska, fysiologiska och patologiska — som utgöra grundvalen för all tandbehandling, en kännedom som endast kan erhållas genom tandläkarutbildning. Detta torde med tillräcklig tydlighet framgå av nedanstående axplock ur referat i pressen från rättegångar med personer som gjort sig skyldiga till illegalt utövande av tandläkarkonsten:

»*Tandtekniker åtalas.*

För obehörigt utövande av tandläkarkonsten har stadsfiskal Asplund väckt åtal mot tandteknikern N. N. N., som vid fyra tidigare tillfällen blivit bötfälld för liknande brott, har erkänt. Åtalet gäller närmast behandlingen av en kvinna, där det rör sig om insättning av proteser, jacketkronor m.m. För detta arbete har N. erhållit 310 kronor. Enligt expertutlåtande kunna proteserna ej användas. De äro kosmetiskt och hygieniskt förkastliga. Beträffande jacketkronorna är det ännu omöjligt att avgöra om det går att rädda de behandlade tänderna. I så fall får man räkna med en kostnad av minst 700 kronor. N. säger sig icke ha annonserat sitt yrke sedan 1923 utan hans patienter söka upp honom endast på grund av rekommendationer. Beträffande expertutlåtandet bestrider N. detta. Den behandlade kvinnan uppger, att då proteserna ej passade, lät hon N. slipa av tänderna. Emellertid uppstodo hål på grund av avslipningen. Då hon kände ömhet i tänderna, uppsökte hon en legitimerad tandläkare, och det var denne som gjorde anmälan. Kvinnan kommer att föra ersättningstalan mot N.» (Svenska Dagbladet den 21/9 44).

»*Åtalad kvacksalvare.*

Fil. mag. N. N. kommer att åtalas för att han obehörigt utövat tandläkaryrket. En skräddare, som låtit N. dra ut flera tänder, fick värk^o och vände sig till en leg. tandläkare, vilken gjorde polisanmälan. Han konstaterade att behandlingen var rena misshandeln. N. har uppgett, att han avlagt odont.kand.-examen 1920, men blivit tvungen att avbryta sina studier vid tandläkarinstitutet. Sedan 1927 har han utövat tandläkaryrket under

skylten 'Tandvård'. Han förnekar att han i skraddarens fall gjort några felaktigheter.» (Svenska Dagbladet 9/11 1944).

I statsrådets och chefen för socialdepartementet anförande till statsrådsprotokollet den 30 juni 1937, då Kungl. Maj:t tog ställning till frågan om folktandvårdens fortsatta behandling, poängterades tandvårdens mycket stora betydelse för folkhälsan, och detta har ytterligare markerats genom den milstolpe i den svenska folkhälsans utveckling som utgöres av kungl. kungörelsen den 3 juni 1938 angående statsbidrag till folktandvård, och på allra senaste tid ytterligare understrukits genom framläggandet av försvarsväsendets tandvårdsutrednings betänkande och uttalandet i statsverkspropositionen, att Kungl. Maj:t har för avsikt att till årets riksdag framlägga proposition rörande tandvården vid försvarsväsendet. Tandvårdens utomordentliga betydelse för folkhälsan är alltså ett faktum varom alla grupper torde vara eniga, och det har ytterligare understrukits och understrykes genom nya landvinningar inom såväl den medicinska som den odontologiska forskningsens område. När alltså den allmänna strävan är att på alla sätt främja tandvården i riket och bereda hela folket tillgång till tandvård, bör icke resultatet av denna strävan äventyras genom att det genom en bristfällig lagstiftning möjliggöres för illegala yrkesutövare att samtidigt utöva sin för folkhälsan skadliga verksamhet. Ett förhinderande av dylik verksamhet bör vara det naturliga komplement till de övriga positiva åtgärder som vidtagits för att tillförsäkra samhället en effektiv och sakkunnig tandvård. Det kan icke göras gällande, att de illegala utövarna av tandläkaryrket skulle hava ett visst berättigande i det hänseendet att de genom sin verksamhet skulle bereda den i ekonomiskt hänseende mindre lyckligt lottade delen av befolkningen möjlighet att erhålla tandvård, som den eljest av ekonomiska skäl icke skulle kunna komma i åtnjutande av. Det har nämligen visat sig att detta ingalunda är förhållandet utan snarare tvärtom. Sålunda har en ambulerande illegal yrkesutövare i Norrland enligt uppgift tillämpat priser, vilka i fråga om proteser legat 65 % högre än de av tandläkarna på orten tillämpade och i fråga om andra arbeten omkring 40 % högre, och detta för arbeten av synnerligen undermålig kvalitet (proteser tillverkade av gamla tänder och med sinsemellan olika färg).

Icke heller kan såsom skäl för de faror i hälsoavseende, som den illegala utövningen av tandläkaryrket utgör, anföras den rådande bristen på tandläkare inom folktandvården. Denna brist bör i stället elimineras genom att tillfälle till utbildning till tandläkare i större utsträckning än vad nu är fallet beredes dem som önska undergå dylik utbildning. Någon risk för utebliven rekrytering torde i verkligheten icke förefinnas, då tillströmningen till tandläkarinstitutet är betydligt större än möjligheterna att erhålla utbildning därstädes. Som exempel kan nämnas, att till den innevarande år anordnade extrakursen för 60 elever icke mindre än 261 sökande anmälde

sig, trots att beslutet om kursens anordnande fattades mycket snabbt, anmälningstiden var mycket kort och kursens början icke inföll vid en tidpunkt, då de som avlagt studentexamen i allmänhet påbörja högre studier. Till den ordinarie kurs som påbörjades i höstas hade 389 sökande anmält sig, av vilka endast 125 kunde mottagas.

En ny lagstiftning angående behörighet att utöva tandläkarkonsten måste för att vara effektiv även innehålla straffsanktioner mot bulvanskap o. d., då det visat sig att kvacksalvarna i viss utsträckning kunnat använda sig av tandläkare som bulvaner. Vidare bör sådan utbildning förhindras, som kan väntas stimulera till obehörigt utövande av tandläkarkonsten. Som exempel kan nämnas utfästelse i en annons att tandtekniker får lära sig »arbeta vid stolen». De som svarade fingo veta, att »undervisningen» bestod i att eleven fick övervara allt arbete vid stolen och jämsides därmed erhålla alla de teoretiska och praktiska upplysningar som äro behövlige för full utbildning i yrket. Priset för »utbildningen» var 3 500 kronor. Annonsören visade sig vara en f. d. bagare, som sysslat med litet av varje och därvid flera gånger ådömts frihetsstraff.

Med åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag,

att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till ny lagstiftning angående behörighet att utöva tandläkarkonsten.

Stockholm den 23 januari 1945.

Karl Wistrand.
